

انسان در نظام تکوین مخیر است / الزام انسان به انتخاب راه صحیح در نظام تشریع

این که مشرکان شرک خود را مرضی خدا می‌دانستند خلط در نظام تکوین و تشریع است؛ خداوند در عالم تکوین انسان را به خیر و شر مخیر کرده اما در نظام تشریع او را ملزم به پیمودن راه صحیح کرده است، اگر بحث تخییر در نظام تکوین مطرح نبود دیگر مسئله عذاب و پاداش نیز مطرح نبود.

این که مشرکان شرک خود را مرضی خدا می‌دانستند خلط در نظام تکوین و تشریع است؛ خداوند در عالم تکوین انسان را به خیر و شر مخیر کرده اما در نظام تشریع او را ملزم به پیمودن راه صحیح کرده است، اگر بحث تخییر در نظام تکوین مطرح نبود دیگر مسئله عذاب و پاداش نیز مطرح نبود.

به گزارش خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، آیت‌الله العظمی جواد آملی یک شنبه، 6 بهمن ماه، در تفسیر آیات 47 تا 58 سوره مبارکه یاسین بیان کرد: خداوند در آیه 47 که مشرکان را به انفاق دعوت می‌کند آنها مسئله‌ای مطرح می‌کنند که خلط بین تکوین و تشریع است. آنها در پاسخ دعوت به انفاق می‌گویند: «اگر رزق به دست خداست خب به آن بدهد چرا ما به آنها بدهیم» بازگو کردن این آیه برای آن است که خلط بین تکوین و تشریع مستلزم جبر نیست گاهی ممکن است هم پوشانی داشته باشند، گاهی ممکن است نباشد ولی هیچ تلازمی بین این دو مطلب نیست که اگر کسی این دو را خلط کند حتما باید جبرگرا باشد.

مشرکان شرک خود را مرضی خدا می‌دانستند

وی ادامه داد: مشرکان می‌گفتند که شرک آنها مرضی خداوند است، برای اینکه خدا به کل شی علیم است، قدیر است، از شرک ما با خبر است و اگر این مرضی خدا نباشد آن را تغییر می‌دهد و چون آن را تغییر نداد پس معلوم می‌شود که مرضی خدا است «سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ» کسانی که برای خدا شریک پنداشته‌اند خواهند گفت: اگر خدا می‌خواست، نه ما و نه پدرانمان برای خدا شریک قرار نمی‌دادیم و چیزی را حرام نمی‌ساختیم، انعام 148». این خلط بین تکوین و تشریع است.

خداوند در نظام تشریع انسان را به انتخاب راه صحیح ملزم کرده است

آیت‌الله جواد آملی تأکید کرد: البته ذات اقدس اله به کل شی علیم و قدیر است اما در عالم تکوین انسان را به خیر و شر، صدق و کذب، حق و باطل، حسن و قبیح مخیر کرده است اما در نظام تشریع گفت باید حتما راه صحیح را بروید و اگر این چنین نبود و بحث تخییری در نظام تکوین مطرح نبود دیگر مسئله عذاب و پاداش نیز مطرح نبود.

این مفسر قرآن کریم بیان کرد: در آیات بعدی مشرکان از زمان روز موعود می‌پرسند که خدا سخن از یک صیحه عظیم می‌کند که جهان را می‌لرزاند. امام سجاد (ع) در مورد این صیحه‌ها بیان نورانی دارد که می‌فرماید: سه نفخه در عالم وجود دارد. اثبات نفخه اول طبق آیات آسان نیست اما نفخه دوم و سوم مشخص است. بخشی از جریان نفخ در سوره مبارک نمل آیه 87 است: «وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَقَعُ مِنَ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ» و روزی که در صور دمیده شود، پس با نخستین نفخه، هر که در آسمان‌ها و هر که در زمین است به وحشت افتند و بمیرد، مگر آن کس که خدا بخواهد، و با نفخه دوم همگان - چه آنان که از دهشت مرده و چه آنان که استثنا شده‌اند - به حضور خدا آیند» در آن جهان لرزه که کل جهان می‌لرزد لازمه‌اش فزع است، لازمه‌اش مدهوشی است که هم در فزع و هم در مدهوشی برخی مستثنی هستند. گروهی از اوحی از اولیای فزع و از مدهوشی عمومی مستثنی هستند.

تشریح معنای روایت پیامبر(ص)

این مرجع تقلید ادامه داد: حدیث مبارکی پیامبر اکرم (ص) دارد که می‌فرماید «الناس نیام اذا ماتوا انتبهوا» انسانی که خواب می‌بیند و خوابیده است خیلی چیزها را در خواب می‌بیند اما وقتی برای نماز بیدار شد، می‌بینند دستش خالی است. حضرت فرمود خیلی‌ها همین طور هستند، فکر می‌کنند دارند وقتی همه را گذاشتند و هنگام مرگ فرا رسید تازه می‌فهمند که خواب بودند و تازه بیدار می‌شوند و دستشان خالی است. این معنای ظاهری و کف معنای این حدیث است.

همه علوم که انسان گمان می‌کند جزمی است در عالم دیگر تعبیر دارد

وی ادامه داد: رویاهای انسان گاهی عین واقعیت است نظیر آنچه که حضرت ابراهیم در رویا دید که «إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ» صافات 102» این تعبیر نداشت خودش واقعیت بود. برخی از رویاها نیز تعبیر دارد نظیر آنچه حضرت یوسف (ع) در خواب دید و تعبیر داشت. اکثریت مردم وقتی در خواب و رویا چیزی را می‌بینند تعبیر دارد. و بر اساس این حدیث می‌توانیم بگویم یعنی اینکه همه حرکات انسان‌ها در این دنیا تعبیر دارد و زمانی که می‌میرند تعبیر آنها را متوجه می‌شوند. همه علوم و معارف و همه چیزهایی که انسان فکر می‌کند جزمی است در دنیای دیگر تعبیر دارد.

آیت‌الله جواد آملی تصریح کرد: به هر تعبیر زمانی که انسان مرد تازه می‌فهمد که خواب بوده است و واقعیتی نیز هست. خیلی‌ها بعد از جریان سوال نکیر و منکر می‌خوانند و اگر مومن باشند می‌گویند با قره عین بخواب که خیلی‌ها در حال خوابند البته خیرات و میراث به آنها می‌رسد اما این چنین نیست که آنها با خبر باشند برخلاف شهدا که اینها واقعا بیدارند و از ذات اقدس اله بشارت طلب می‌کنند، اما اگر انسان تبهکار باشد خواب ترسناکی می‌بینند.

این مفسر قرآن کریم اظهار کرد: وقتی که نفخه دوم شد این‌ها بر می‌خیزند و می‌پرسند چه کسی ما را بیدار کرد که فوراً یا خودشان متوجه می‌شوند و یا کسی دیگری یا فرشتگان یا مومنان خاصه به این‌ها می‌گویند این مهم نیست که چه کسی تو را بیدار کرده است مهم این است که نامه عملت کدام دست است چه چیزی برای ارائه داری؟ آیا از پل صراط می‌توانی رد شوی یا خیر؟ استاد علامه طباطبائی در این مورد می‌فرماید که اینها خودشان می‌فهمند که سوالی که می‌پرسند سوال درستی نیست و اصلاً مهم نیست.

هدایت‌پذیران در دنیا به سرعت از صراط مستقیم عبور می‌کنند

آیت‌الله العظمی جوادی آملی تأکید کرد: مهم این است که شما باید این صراط مستقیم را بروید؛ عده‌ای بسیار سریع از روی این صراط گذر می‌کنند و اینها کسانی هستند که خداوند در دنیا توفیق هدایت به آنها داد و آنها نیز هدایت‌پذیر بودند و هدایت شدند. برای عده‌ای هم دو طرفش آتش است و هم زیر آن آتش است و آنها کسانی هستند که در دنیا افتان و خیزان می‌رفتند.

جریان قیامت آن قدر سنگین است که آسمان و زمین توانایی تحمل آن را ندارد

وی ادامه داد: جریان قیامت آنقدر سنگین است که حادثه‌ای نیست که آسمان و زمین بتواند آن را تحمل کند «قُلْتُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، اَعْرَافٌ ۚ ۱۸۷». چون کل آسمان و زمین و حتی انسان‌ها و انسان کامل باید به یک عالم دیگر منتقل شود. در تشریح قیامت در آیه ۴۷ سوره ابراهیم آمده است که «يَوْمَ تَبْدَلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ؛ روزی انتقام خواهد گرفت که قیامت رخ دهد و زمین به غیر این زمین و آسمان‌ها نیز به غیر این آسمان‌ها مبدل شوند و پرده‌ها همه کنار رود و همگان دریابند که در پیشگاه خداوند یگانه که بر همه موجودات چیره است، آشکارند».

تشریح چگونگی تبدیل زمین به زمینی دیگر در قیامت

آیت‌الله جوادی آملی اظهار کرد: در روایاتی که ذیل این آیه بیان شده است آمده است که زمین تبدیل می‌شود به زمینی که رویش معصیت نشده است و در روایت دیگری بیان شده است که زمین تبدیل می‌شود به زمینی که شبیه نان است و مردم در قیامت از آن کره می‌خورند. باید بحث شود این زمین که تبدیل می‌شود به زمین دیگر، این چه تبدیلی است که گوهر شی عوض می‌شود اما همه حواسش هست. تعبیراتی که در مورد شهادت زمین است ممکن است در برخی از موارد ما را به این نزدیک کند که قائل شویم اینها همه تشبیه است اما در حقیقت کسی قدرت ندارد که ده‌ها روایت را توجیه کند. مسجد شکایت می‌کند از همسایه‌اش، از همسایه دیگری شفاعت می‌کند، شهادت دادن زمینی که انسان روی آن معصیت کرده است، همه این احادیث تواتر اجمالی دارد که به راحتی نمی‌توان آن را به تشبیه حمل کرد.